

20. – 26. FEBRUAR 2009
NUMMER 8 / 56. ÅRGANG

nytid

www.nytid.no

MAKT, IDEER, RESSURSER OG GLOBALE PERSPEKTIVER

**Avfallets
siste stopp:
Afrika 22**

**Grønn
bokbølge 50**

**Kvinneopprør
foran leder-
valget i Nobel-
komiteen. 8**

**Kinesisk
litteratur på
«chinglish» 54**

**Kritisk til
Aftenpostens
Gaza-dekning
58**

Norske kvinner på drapstoppen

Norske kvinner drepes like hyppig som norske menn. Andelen kvinnedrap er i verdenstoppen.

– En historisk nyhet, mener drapsforsker.

Side 30-33

KR 39

7 023060 102111

+ Bøker. Film. Medier.

Stor andel kvinnedrap i Norge

Mens det på verdensbasis drepes langt flere menn enn kvinner, er andelen kvinner som blir ofre for drap, svært høy i Norge. – Oppsiktsvekkende, mener norsk drapsforsker.

AV MIRIAM STACKPOLE DAHL

Kvinnedrap. I januar ble Kristin Kjelstrup (41) skutt og drept med tre skudd av sin tidligere kjæreste, politimannen Rolv-Are Pettersen (53), utenfor Slettaelva skole i Tromsø. Pettersen døde senere av skadene han påførte seg da han skjøt seg selv i hodet. Litt over en måned tidligere ble Hildegunn Seljen (44) funnet skutt og drept utenfor sitt hjem i Nordfjordeid. Firebarnsmoren ble skutt seks ganger. Hennes 57 år gamle tidligere venn døde også etter å ha skutt seg selv. Dette er to av de siste tragiske sakene der norske kvinner er blitt drept.

Nylig la Kripas fram sin drapsstatistikk. Den viser at i fem av de siste ti årene er det i Norge like mange eller flere kvinner enn menn som er drept. Dette er svært uvanlig i internasjonal sammenheng.

– Internasjonal drapsforskning viser klart og tydelig at de fleste drap som skjer, er menn som dreper menn. At det i Norge nå er en tendens til at kvinner i større grad er ofre enn menn, er helt nytt for meg. Det er en historisk nyhet, sier kriminolog og drapsforsker Vibeke Ottesen.

Hun er stipendiat og jobber nå med en doktorgrad om barne- og partnerdrap ved kompetansesenteret for sikkerhets-, fengsels- og

rettspsykiatri for Helseregion Sør-Øst ved Oslo universitetssykehus. Doktorgradsprosjektet, hvor kriminologen skal studere samtlige partnerdrap fra 1980 til 2008, er den kvantitative delen av kartleggingen av partnerdrap i Norge som Politidirektoratet annonserte i slutten av januar.

Norge på topp

Ottesen ble tatt helt på senga da Ny Tid ringte og fortalte drapsforskeren om tallene som viser at andelen kvinner som drepes i Norge, er høyere enn i de fleste andre land.

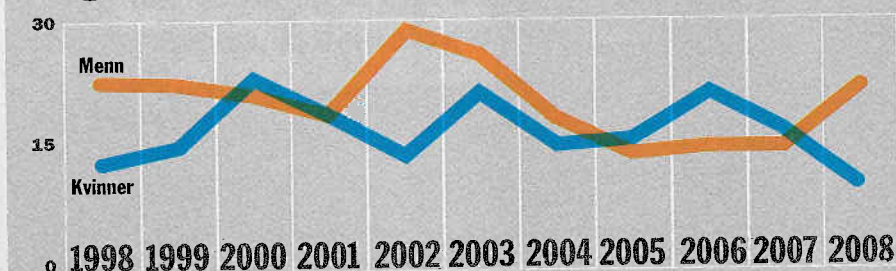
Tall fra FN-organet United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), som

HØY KVINNEANDEL:
Det er knapt noe annet land i verden der andelen drepte kvinner er høyere enn i Norge.
FOTO: ISTOCK PHOTO

utarbeider samlede drapsstatistikker for sine mer enn 50 medlemsland i Europa, Sentral-Asia og Nord-Amerika, viser at det knapt er noe annet land der andelen kvinner som drepes, er så høy som i Norge. Av de 39 landene som har sendt inn nasjonal statistikk til UNECE, er det kun Østerrike og Montenegro som noen gang har rapportert inn at det er drept flere kvinner enn menn. I Finland ligger andelen kvinndrap rundt 30 prosent, i Tyskland rundt 35 prosent mens i Russland og USA er andelen kvinner som drepes, litt mer enn 20 prosent av det totale antall drepte.

Men mens andelen kvinndrap i Norge er

Årlig antall drapsofre

Drap per 100.000 2000-2004

62.7	0.8	0.4
Colombia	Norge	Japan

høy i internasjonal sammenheng, har Norge samtidig en av de laveste drapsratene i verden. Dette kan henge sammen.

Den siste statistikken fra FNs utviklingsprogram (UNDP) med tall fra 2004 viser at Norge i likhet med Danmark, Østerrike og Hellas har en drapsrate på 0,8 drap per 100.000 innbyggere. Bare en håndfull land har færre drap per hode, blant dem er Japan, Singapore og Hong Kong. Flest drap har Colombia, Sør-Afrika og Jamaica.

I Norge er man ikke bare fornøyd med at drapsraten er lav i internasjonal sammenheng, men også at det har vært en jevn reduksjon av antall drap per år siden 1980-tallet. Mens det på 80-tallet var rundt 55 drap årlig, var det i 2007 og 2008 32 drap.

Men det er antall drepte menn som er gått ned, ikke antall drepte kvinner. Dermed er kvinneandelen blitt høyere.

Forklares med mindre ulikhet

– Mens menn i Norge i mindre grad dreper hverandre enn tidligere, har de fortsatt å drepe kvinner, sier Ottesen og forklarer: Dersom man ser på Kripas' drapsstatistikk fra 1980-tallet sammenlignet med de siste årene, er det i absolutte tall færre menn som drepes. Samtidig har det absolutte antall kvinner holdt seg relativt stabilt. Hun peker også på at mens det har blitt flere kvinner i Norge siden 1980-tallet, har det absolutte antallet kvinndrap ikke økt i samme grad. Altså har også kvinndrap per hode gått ned.

– Dette er veldig positive og oppløftende tall som viser at

det er mulig å gjøre noe med drapstallene, sier Ottesen. Kriminologen henter sin forklaring i at Norge i internasjonal sammenheng har liten relativ fattigdom og mindre ulikhet mellom fattige og rike. Dette til tross for at en ny FAFO-rapport, som ble omtalt denne uka, viste at forskjellene mellom fattige og rike i Norge fortsetter å øke.

– Med økende relativ fattigdom øker også drapsraten og kriminalitetsraten og en rekke andre uheldige sosiale indikatorer. Men selv om vi i Norge har lav relativ fattigdom, betyr ikke det umiddelbart at menn slutter å drepe kvinner, hevder Ottesen.

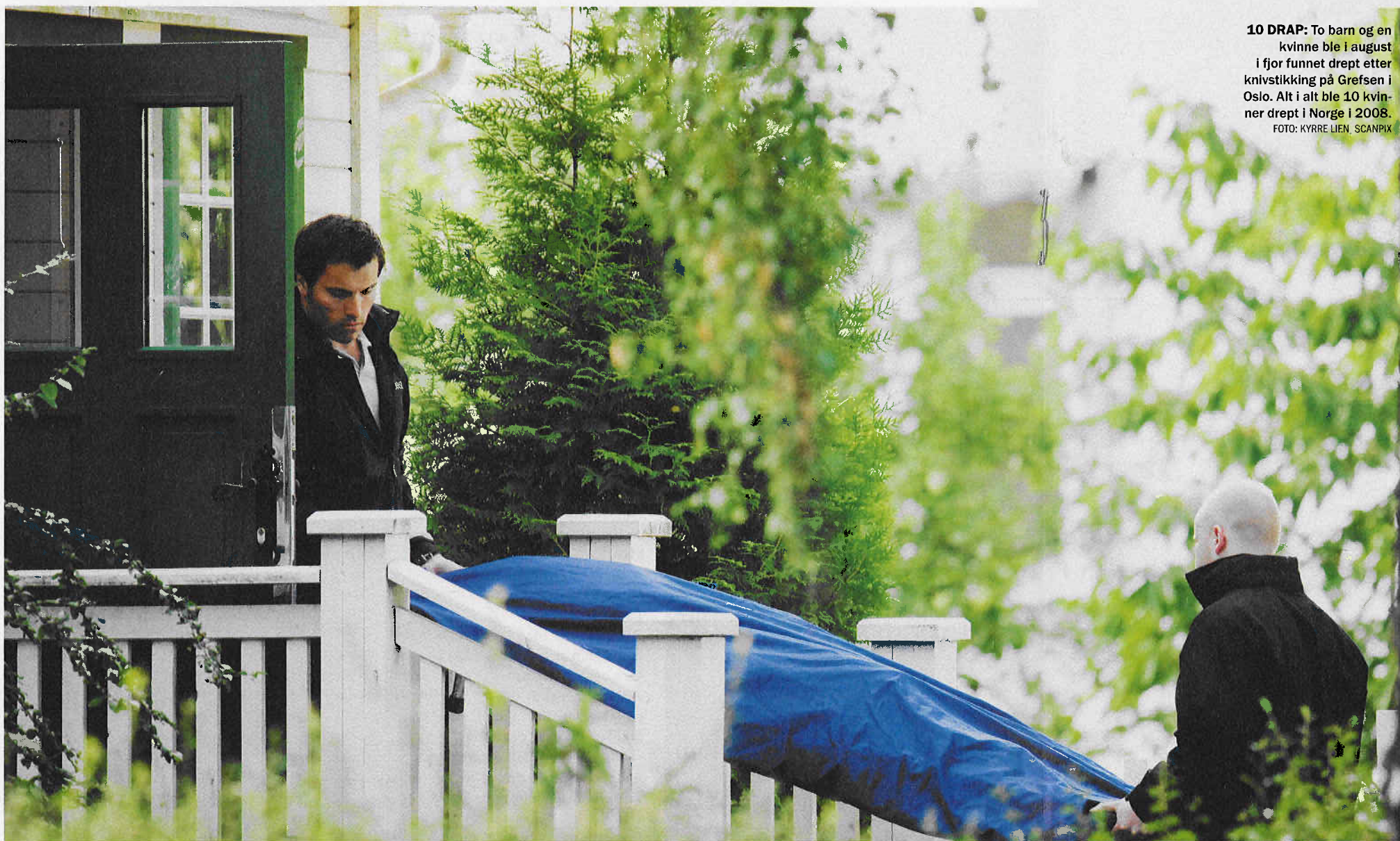
I land som USA og Portugal, der ulikheten er større, er det også flere drap per 1000 innbygger og fordi flere menn blir drept der, er det lavere andel kvinner blant de drepte.

I likhet med Norge, troner også Sverige og Danmark høyt når det gjelder lav ulikhet i befolkningen. Likevel viser drapstallene fra disse landene ikke like høy kvinneandel som i Norge. Ottesen har ikke noen god forklaring på disse ulikhetene, men påpeker at antallet drap i disse landene også er så lave at kun et

par flere ofre kan gi utslag på prosentandelen.

Heller ikke Kripas har noe svar. Politispektør Svein Kjus i Kripas advarer mot å se på prosentandelen kvinndrap i enkeltår, fordi tallene er små og det statistiske materialet begrenset. Ser man på de totale drapstallene over tid, viser Kripotallene at andelen kvinner som ble drept i Norge mellom 1999 og 2008 var 46 prosent, ○

– At det i Norge er en tendens til at kvinner i større grad er ofre enn menn, er helt nytt for meg. Det er en historisk nyhet. Vibeke Ottesen, kriminolog og drapsforsker

10 DRAP: To barn og en kvinne ble i august i fjor funnet drept etter knivstikking på Grefsen i Oslo. Alt i alt ble 10 kvinner drept i Norge i 2008. FOTO: KYRRE LIEN, SCANPIX

– Dette er veldig positive og oppløftende tall som viser at det er mulig å gjøre noe med drapstallene. Vibeke Ottesen, kriminolog og drapsforsker

GRANSKER: Vibeke Ottesen kartlegger partnerdrap for Justisdepartementet. FOTO: MIRIAM S. DAHL

PARTNERVOLD: Guatemalske Vilma Angelina Marroquin venter på å vitne i retten mot mannen sin, som hun hevder har brukt vold mot henne. Mange av kvinnedrapene i Norge er, som i Guatemala, partnerdrap. FOTO: RODRIGO ABD, AP/SCANPIX

mens det var 42 prosent om man ser på perioden fra 1990 til 2008. Tall fra Sverige og Danmark viser, over en tilsvarende lengre periode, at kvinneandelen er henholdsvis rundt 33 prosent i Sverige og 40 prosent i Danmark.

– Jeg registrerer at kvinneandelen i Norge synes å være noe høyere enn i våre naboland, men kan ikke forklare hvorfor, sier Kjus.

Han understreker at man i Sverige inkluderer flere typer dødsfall i drapsstatistikken enn det man gjør i Norge og at det derfor blir vanskeligere å sammenligne direkte. Den danske statistikken er dog relativt sammenlignbar, mener han.

– Lovlig vold har påvirket

Men hvis det drepes stadig færre menn i Norge,

hvorfor går ikke også antallet kvinnedrap ned? Ny Tid spør John Archer, professor i psykologi ved University of Central Lancashire i Storbritannia. Han leder en anerkjent internasjonal forskningsgruppe som blant annet har forsket på vold og aggresjon i parforhold.

– Når antall drap på menn går ned, vil det relativt sett bli flere kvinnedrap. Forsking viser nemlig at partnerdrap ikke varierer så mye fra land til land selv om samfunnene på andre måter har ulike trekk, sier Archer. Han vet for lite om Norge til å kunne gå mer i detalj om utviklingstrekk her.

Kriminolog Vibeke Ottesen mener samfunnsutviklingen er en forklaring på hvorfor menn fortsatt dreper kvinner. Tidligere var det vanskeligere for kvinner å forlate sine menn på

grunn av at de ikke hadde like god mulighet for jobb, lik lønn og fordi et brudd var vanskelig sosialt.

– Nå har kvinner en større reell mulighet til å forlate mannen. Kvinnen er mer sosialt og økonomisk frigjort fra mannlige partnere, og det at kvinnen forlater dem er det enkelte menn som reagerer på, sier Ottesen.

Mer enn halvparten av partnerdrapene de siste årene har skjedd i forbindelse med samlivsbrudd, viser VGs gjennomgang av partnerdrap fra 2007.

– Men menn går jo også fra kvinner, men kvinner dreper i liten grad sin partner i Norge. Hvorfor reagerer menn sterkere på at kvinner forlater dem?

– Jeg har en evolusjonsbiologisk tilnærming til å svare på dette, og forklarer dette med en teori

som bygger på mannens historiske behov å kontrollere sine partnere for å sikre for reproduktiv suksess – altså antall barn. For mannen har det alltid vært viktig at partneren hans ikke er utro eller forlot ham til fordel for en annen mann, forklarer Ottesen.

Ifølge kriminologen har ikke kvinner i vært like avhengige av at partneren er seksuelt trofast for reproduktiv suksess og reagerer dermed ikke like aggressivt på å bli forlatt.

Pål Kristian Molin er psykolog og prosjektleder i organisasjonen Alternativ til vold. Han har en annen historisk forklaring på partnervold og drap på kvinner i Norge i dag.

– I Norge var det for inntil omtrent hundre år siden lov å bruke vold mot kvinner. Det har definert maktrelasjonen og ligger fortsatt under

i det norske samfunnet, mener han. Selv om det ikke var direkte lov å ta liv av kona tidligere, mener Molin at det at det likevel ble vurdert som et mindre alvorlig lovbrudd å drepe partneren enn å drepe en person på gaten, har lagt en kulturell føring på hvordan nordmenn i dag ser på vold i nære relasjoner.

– Vi vil nok i mindre grad gripe inn hvis vi ser et par i krangel på gaten, enn om det er to som ikke er i et parforhold. Og når media omtaler partnerdrap som en familietragedie, er det også med på bidra til en holdning om at dette er noe som skal holdes i familien, sier Molin.

Han er likevel positiv, og mener at det er mye man kan gjøre for å redusere drap, også på kvinner. Han viser til en undersøkelse fra USA som viser at partnerdrap nær ble halvert mellom

1976 og 2000. På samme tid økte tilgangen til krisesentre og det ble innført flere tiltak som ga økt sikkerhet for kvinner, slik som voldsalarm og besøksforbud.

– Vi vet ikke om tiltakene direkte forårsaket nedgangen, men det skjedde i hvert fall i samme periode, sier Molin.

Han har stor tro på at arbeidet Alternativ til vold gjør med sitt hjelpetilbud til voldsutøvere som er i risikosonen, sammen med tiltak rettet mot å øke kvinners sikkerhet, er viktige midler for å forhindre drap.

Kartleggingen av partnerdrap i Norge, som Vibeke Ottesen og hennes kollega nå er i gang med, vil gi større kunnskap som forhåpentligvis kan bidra til at færre kvinner blir drept i framtiden. ■